

Poema del pessebre

DE
JOAN
ALAVEDRA

vergara

Recitat per l'autor

Joan Alavedra

Poema del Pessebre

Recitat per l'autor

EL POEMA DEL PESSEBRE guanyà la Flor Natural en els Jocs Florals de 1963 (Perpinyà). L'Oratori EL PESSEBRE, de Pan Casals, està compost sobre el seu text íntegre.

33

ARC - Gràcia

Gravat per SONOTON

DISCOS VERGARA - General Mola, 4 - Barcelona (9)

«Que bella degué ésser aquella nit de Nadal que, a la cova de Greccio, el Pobriçó d'Assís va crear el pessebre! Celano ens conta que tots els pagesos dels voltants acudiren a la crida del Sant amb torxes enceses i que tot el bosc n'era clar com si fos de dia. I que els companys de Francesc —aquells inefables Fra Lleó i Fra Masseo, entre els altres!— voltaven, angèlics, la cova amb ciris encesos. I que la missa fou dita dintre la cova aromada de fenc, davant d'un bou i d'una mula de debó, damunt d'una menjadora de les bèsties que a Betlem serví de bressol i a Greccio d'altar —que és el mateix tractant-se de Jesús—, a n'que Déu, que a Betlem hi fou de carn i de sang, hi fos a Greccio representat pel Pa i el Vi de la missa. I que, un cop cantat l'Evangeli, Sant Francesc d'Assís, vestit de diaca, adreçà la paraula als fidels. I que, amb la seva veu forta i dolça, clara i melodiosa, tremolosa d'amor com un parrupeig de tórtora, cada vegada que anomenava Betlem ho feia com amb un bel d'anyell i després es passava la llengua pels llavis com per assaborir la dolçor que aquest nom hi havia deixat en passar-hi. I que no fou sinó molt tard que s'acabà aquella vetllada. I que cadascú se'n tornà a casa seva amb el cor ple de beatitud i de joia.

»Aquesta beatitud i aquesta joia, la gent de parla catalana les retrobem cada any quan, a l'entorn del pessebre, xics i grans, familiars i amics, entonem, junts, les nostres cançons nadal·lenques davant les figuretes pintades de colors vius que, a través de les muntanyes de suro i de molsa fan semblant, immòbils, d'adreçar-se cap el Naixement. Al conjur d'«El Noi de la Mare», d'«El Rabada», d'«El Cant dels Ocells», tot aquest petit món plaçat en un reconet del menjador sembla que s'animi i que ens transmeti, amb l'olor de la molsa, com una alenada de vida més pura, de vida veritable, diríem, com la que visqueren els contemporanis de Sant Francesc aquella nit a la cova de Greccio.

«El sentit prègon del pessebre, però, no m'aparegué fins que la meua filla Maria va demanar-me que «n'hi fes un vers». Perquè tot just vaig posar-me a escriure'l, que els papers es canviaren. I en lloc d'ésser jo el que cantava —com havíem fet sempre des de Greccio fins al darrer Nadal— foren les figures —cadascuna— les que es posaren a parlar-me, és a dir, a cantar. I que em revelaren? Que totes, petita humanitat que ens representa prop de l'Infant Diví, comprenien el significat del Naixement com a primer acte de la Passió, és a dir, de la Redempció —cosa que molt sovint oblidem nosaltres. I m'ho digueren —ja ho veureu!— en paraules i imatges simples i ingenues, de figureta de pessebre, per tal d'ésser compreses de la meua filla i dels nens i les nenes com ella. Paraules, però, que també vaig comprendre jo, i que no dubto gens que comprendreu, així mateix, tots vosaltres.»

Joan Alavedra

vergara

95.0.049 C

POEMA DEL PESSEBRE

Flor Natural en els Jocs Florals de 1943 (Perpinyà)

Primera edició, de luxe, amb il·lustracions de J. Granyer (Exhaurida)

Segona edició, 1958 (Exhaurida)

TEXT INTEGRU DE L'ORATORI "EL PESSEBRE", DE PAU CASALS

I

L'ANUNCIACIÓ ALS PASTORS

Un àngel d'ales daurades
vola al recer dels pastors,
es posa dalt de la branca
i els canta aquesta cançó:
—Deixeu la sopa i la gerra,
preneu samarra i bastó
i alceu-vos prest i seguiu-me.
Els xais ja els guardarà el gos.

—No heu sentit quina veu fina?
—Era veu o violí?
—Era un bel d'anyell en somnis.

—Era l'aigua. Un rajolí
que lliscava en tou de molsa
per no despertar el matí.
—No seria aquell estel
que brilla tant dalt del cel?
Mireu-lo com fa camí!...

Suaus voladúries
fan fremir els espais.
Cèliques cantúries
encisen els xais
que el pastor governa

amb el flabiol.
Fins la flama viva
detura el seu vol.

I, de cop, la nit s'aquietà.
Es fa un silenci molt gran
i una veu suspena en l'aire
modula, d'un to vibrant:
—Pastors, correu! A un estable
dels afores de Betlem,
s'hi ha acomplert un miracle
com mai més cap no en veurem.
El Fill de Déu en persona
és nat en la nostra carn,

i fa un plor de criatura.
Glòria a Déu en l'altura!
Aneu-hi, pastors, volant.
L'estel us farà de guia.
La meua veu, companyia.

Un pastor agafa un pollastre,
l'altre, un anyellet ben fi,
l'altre, un xai de la ramada,
l'altre un gall dindi polit.
De mel una gerra plena
s'emporta el que és més petit.
Quan passaven la carena
tot just trencava el matí.

II

CAP A BETLEM...!

L'HOME DEL POU

Vora un pou troben un home
que va estirant el llibant.
—Bon dia i bona aigua fresca!
De bon matí feinejant?

—Aquest és el Pou de Vida.
Caldrà molta aigua, germans!
El Nen que acaba de néixer
ha de rentar tots els mals.

EL PESCADOR

A la riba humida
seu el pescador.
—Veni amb nosaltres?,
li fan els pastors.
—D'aquest riu que passa

espio el corrent.
En l'ona lluenta
cerco el peix d'argent
que amb la cua viva
travessa els cristalls

transparents i frescos
dels amagatalls
on mon ham l'espera
amb l'esquer traïdor
a l'ombra que en l'aigua
fa el saüquer d'or.
—Doncs au, bona pesca!
Seguim endavant.
—D'amagat dels pares

digueu a l'Infant
que li pesco els peixos
que haurà de donar
a les grans gentades
que iran a escoltar
les santes paraules
que voldrà dictar.
Ell, el Gran Pescaire,
se n'alegrarà.

L'HOME QUE LLAURA

Troben un home sobre el camp humit
que llaura amb els seus bous la gran amplada.
—Au, Polit i Esquirol! —els fa amb un crit.
Que es treballa molt bé de matinada.
—Bon dia, l'home i els bous!
Que vagi bé la llaurada!
Voleu venir a Betlem?
—He d'acabar la feinada
que tinc a llaurar i sembrar,
batre el blat, moldre la grana,
pastar-la i coure el bon pa
rodó i de crosta daurada.
—Ja hi ha temps per treballar!
—No ho cregueu. Mireu què em passa...
En la nit obscura
—digueu-ho al Petit—
ha vingut un àngel
al cap del meu llit.
La cambra era clara
d'una resplendor
que no feien l'alba

ni la llar de foc.
Era una llum blanca,
viva, com de llamp,
que se li arrapava
tot al seu voltant.
—Alça't de seguida!
—m'ha dit—. Juny els bous
i llaura que llaura
fins que et digui prou.
Que a la matinada
neix un Sembrador.
Prepareu les terres,
terrassans del món!
Nat damunt la palla,
us durà el bon gra.
I la nit darrera,
ans del seu comiat,
com a recordança
us donarà el Pa.

LA PARELLA DE LA PORTADORA

I un home i una dona, amb neu i nit, van pels camins
que per les vinyes fan les oliveres.
Suspesa dels parpals, la portadora de raïms
duen, curulla. I per les tresqueres
els veuen els pastors, muntanya enllà.
—Bé us calia aprofitar
dia i nit per la verema,
si encara l'heu d'acabar...
—El vi que cullo no és per mi, minyons.
El meu va bullir al cup fa dues mesades.

Per dar-me aquest, han rebrotat plançons
aquesta nit d'hivern, amb les glaçades.

—Amb fred, raïms?

—Oh, i quins gotims!

—Vés-te'n a la vinya gran!

—m'ha dit una veu d'infant—.

A les dotze batallades
els ceps et rebrotaran
i les mans se't marcaran
amb unes roses badades
mateix que roses de sang.
Cull el vi i guarda'l anyades
que un dia el demanaran
àngels d'ales desplegadas.
En una àmfora el duran
sobre una taula parada
i els meus amics en beuran
per comunió amb la sang
meva, que serà vessada.

LA VELLA QUE FILA

Hi ha una àvia que fila
al peu d'un portal.

—Veni amb nosaltres!

És nit de Nadal!

—Vosaltres rai... Els xais us dormen sols,
i al matí us els vigila el gos d'atura.
La meva feina sols la puc fer jo
i, si és dolça a les mans, al cor és dura.
He de filar per a teixir-ne un drap
que guardarem amb herbes oloroses
fins que, un dia terrible, el que ara és nat,

passi les seves hores doloroses.
Ja em sembla veure'l com, carrer amunt,
trampolant per les pedres punxegudes,
va arrosegant la creu, i mira amb un
esguard ardent
el posat de la gent,
les boques mudes.

I una dona s'avança, no pot més,
el rengle dels soldats burla, lleugera,
i, amb un drap, que és d'aquest que jo faré,
li eixuga el rostre, sang i polseguera
i suor i llàgrimes, angoixa mortal,
i li dóna el consol d'un drap frescal
que Déu segella de sa Imatge Vera.
També el veig dalt d'un cim tempestuós,
el llamp ferint la negra nuvolada,
la terra somoguda amb tremolors,
el vent irat batent la creu alçada.
I Ell, clavat dalt, amb el cabell dispers
voleiant sobre el rostre de dolcesa,
amb el cos minso tot ratllat de sang
que s'escola en filets per sa nuesa.
I, a mitjanit, un grup d'amics fidels
baixa el seu cos, despulla erta i morta,
i, a la claror indecisa dels estels,
l'embolcalla en un drap i se l'emporta...

I és aquest drap, pastors, altra vegada,
el que l'acollirà en aquell instant.
Digueu, doncs, a l'Infant, que aquesta vella
no va a adorar-lo perquè està filant.
Digueu-li baix, que no ho senti la Verge,
pobra Mareta que ha de patir tant...

III

LA CARAVANA DELS REIS D'ORIENT

L'ESTEL

L'estel esclata
de llum de plata.
Blava celística
vesteix la nit.
En dolç ensomni
dorm la natura
extasiada
per l'infinit.
Ni el vent sospira
ni l'aigua canta

i l'au nocturna
calla el seu crit.
Pel prat fulgura
claror encantada.
Per l'herba passa
un raig d'estel.
Quan il·lumina
la branca nua,
les flors esclaten
al bes del cel.

ELS TRES REIS

Per la carena de la muntanya
gran caravana va endavant.
Tres Reis com torres

sobre camells van cavalcant.
A peu, els patges, amb una corda,
les bèsties altes van estirant.

COR DELS PATGES

Encara no hi som?
És la fi del món!
No faig cap més passa.
Que és crua la nit!
Quin fred tinc als dits!
El morro pansit
del camell es glaça.
La neu cau a flocs
i anem sense esclòps.

Bé, vaja! Això és massa.
Hem passat mercats,
hostals i ciutats
plens de veus amigues,
i, au! Apa! Endavant!
No t'hi encantis tant!
Marxa, travessant
deserts i garrigues!
Ells se van xalant

i tu vés sirgant
amb dàtils i figues.
I, al capdavall, què?
Aneu a saber...
Me'n faré l'estella!
Adéu, cavaller,
i sabre i corser!
Adéu, mercader!
Ai, adéu, donzella!
No tinc ulls per res,
puc mirar, només,

amunt, a l'estrella.
Palmera reial,
caseta frescal,
ombra regalada.
Fillet d'ulls de cel,
colom sense fel,
pastisset de mel,
coqueta ensucrada.
Pati acollidor,
brollador sonor.
Esposa estimada!

COR DELS CAMELLS

Del llunyà Orient
un estel lluent
ens guia amb llum bella.
Venim lentament
del sorral calent
seguint una estrella.
De la gran calor
sense transició
som al fred que pela.

Els geps entumits,
els genolls rendits,
i la carn se'ns gela.
Que en són, de pesats,
els pendents sobtats
d'aquestes muntanyes!
Quan s'acabarà
tan llarg caminar
per terres estranyes!

COR DELS REIS D'ORIENT

Només nosaltres sabem el misteri
del naixement d'aquest Petit.
Per signes i estels copsem l'encanteri
d'aquesta augusta nit.
De terres llunyes venim a veure
si els nostres càlculs han reeixit.
Aquest matí ja podrem creure

que el curs dels astres no ha mentit.
Quan l'estel pari en l'angle abstracte
que en el cel ample dibuixem,
tindrem, dessota, el lloc exacte
que, des de fa tant temps, cerquem.
Dins un portal, un pobre estable.
I dins l'estable, el Nen.

IV

EL PESSEBRE

LA MARE DE DÉU

Volia ser serventa
de casa del Senyor.
I mentre, agenollada,
a Déu, amb un gran plor,
fi deia: «Em sento indigna
de gosar voler tant»,
la finestra s'obria
i m'omplia d'espant.
Un àngel d'ales blanques
s'estava davant meu.
«Salve, Maria! —em deia—.
Seràs Mare de Déu.»

I el meu rés començava
callat, en aquell instant.
Rés que perdura encara,
rés que durarà tant
com visqui el Fill de Glòria
que és nat aquesta nit.
Com duri Sa memòria.
Com, fins a l'infinit
dels temps, el necessiti
el món per als seus mals
si Sa Sang i mes llàgrimes
no us basten per rentà'ls.

SANT JOSEP

Oh Déu, que des del si de Na Maria
un somni m'enviàreu ple de cel
i em demanàreu que li fos fidel
a desgrat del que l'ull me descobria!

Ara us veig fet Infant i sou fill meu
—pobre fuster aureolat de glòria!—;
amb el ribot guanyaré el pa d'un Déu
que l'ha de dar al món perquè no mòria.

LA MULA DE L'ESTABLE

Quin bell enrenou!
No has sentit, tu, bou,
resar a la Dona?
I l' Home ha cantat,
i algú ha bellugat
damunt de la palla.
Era un Pollinet
de dona, nuet,

que ja espernegava.
Algú amb tant d'esclat
que m'ha enlluernat.
Tot ho veig daurat.
Als ulls tot me balla.
Sembla un sol, posat
damunt de la palla.

EL BOU DE L'ESTABLE

He passat la nit
vetllant, encongit,
amb el cor petit
i les banyes moixes.
I feia un mugir
ben dolç, per si així
podia ablanir
les meves angoixes.
Quina nit d'encants,
d'estels rutilants,
de vols flamejants
i d'aura divina!
I quins cants tan bells!
Com d'eixams d'ocells
refilant tots ells
amb la veu més fina.

He vist el Vedell
que és molt blanc de pell
i encar no camina.
Però fa una claror
i una resplendor
que tot ho il·lumina.
Al cor de la nit
la llum ha sortit
en una establia.
Em miro el rastell,
l'alfals, i aquest Vell
que tot s'hi entendria.
I, pel respirall,
la nit, com va avall,
i el néixer del dia.

V

L'ADORACIÓ

LA NIT DE NADAL

L'estel brilla en la nit pura
i es detura al firmament.
Els camps són sembrats d'argent.
Fa una nit quieta, segura.

Si no pot ser un crit del vent,
no sentiu com un lament,
com un plor de criatura?

EL PLOR DE L'INFANT JESUS

Oh, plor que penetra el món!
Enmig del seu son pregon
el cor de cada home plora.
Què cau dels ulls adormits
lliscant pels rostres rendits?
Quina tristesa els acora?

També cau dels ulls del cel,
llàgrima de llum, l'estel,
que es fon a dins del pessebre
en l'Infant que l'ha cridat
així que els ulls ha badat
ferint d'esclat la tenebra.

L'ARRIBADA DELS PASTORS

Corbats pel fred, els pastors
marxen a contraclarors,
perduda la llum suspesa.
I ara, amb esbalaïment,
entren a l'encantament
que envolta la Cova encesa.
—Quina pau de paradís!
—D'on pot venir aquest encís
que tenen totes les coses?
—Sembla que vulguin parlar.
—El toll d'aigua té un mirar
ple d'intencions misterioses.

—Aquest arbre fa un posat
tot estrany. No ho heu notat?
Diria que s'inclinava.
—No sé què ha murmurejat
i una branca m'ha agafat
suaument, i em deturava.
—No sentiu quines olors
fan les herbes i les flors,
com una crida amagada?
—I aquest so de violins?
—I aquest cant de serafins
que s'alça en la nit callada?

Mentre estaven escoltant
els anava aureolant
una llum rosa d'albada.

I apareixen els tres Reis,
els mantells blancs de gebrada.

Els tres Reis:

—Quina nit de meravelles!
Anem entre resplendors.
Els vostres ramats, pastors,
pasturen per les estrelles.

Els pastors:

—I el nostre estel?

Els tres Reis:

—Des del cel
ha caigut a l'establia.

Una veu d'àngel:

—El que era llum i camí
ara belluga de vida.

S'atansen tots a Jesús
amb el cor ple d'alegria.

Reis i pastors:

—Déu vos guard, Josep!
Déu vos guard, Maria!
Venim a adorar
l'Infant que us naixia.
Què li donarem
que ben grat li sia?

L'Infant se'ls mira seriós.

Callen Josep i Maria.
Els Reis es van inclinant
amb gran gest de cortesia.
La mula i el bou, atents,
drecen l'orella i espïen.

El Rei Melcior:

—Rebeu, Senyor, aquest munt d'or
per a instaurar el Reialme.

El rabadà:

—Però si és un Rei pastor!

Una veu d'àngel:

—Per guanyar el vostre cor
es farà esclau de l'amor.
Per ceptre durà una palma.

El Rei Gaspar:

—Jo us dono un cofret d'encens
que com a Déu us honora.

El rabadà:

—Un Déu que neix com els nens!

Una veu d'àngel:

—No és pas l'altar de fum dens
sinó l'esperit intens
de veritat, que l'enamora.

El Rei Baltasar:

—De mirra ofereixo un vas
que és de la mort presentalla.

El rabadà:

—Si és Déu, no es morirà pas!

Una veu d'àngel:

—Tres jorns després del traspàs
volarà cap al cel ras
abandonant la mortalla.

Una pastora:

—Mireu-lo, quin bé de Déu!
Quines manetes tan fines!

Una veu d'àngel:

—El Nen té els braços en creu
i la palla li fa espines.

Un pastor:

—Jo vull donar-li aquest ram,
que està tan ple de groselles.

Una veu d'àngel:

—Sobre els peuetts de l'Infant
hi surten gotes vermelles.

Un pastor:

—Jo li tiro un clavellet
collit a punta de dia.

Una veu d'àngel:

—El clavell cau al costat
i sagna com la ferida.

Una pastora:

—Quin bressolet tan bufó
que li fa la menjadora!...

Una veu d'àngel:

—A punt de resurrecció
com un cos que el cel enyora.

El rabadà:

—Jo, si el Nen Jesús ho vol,
faré sonar el flabiol,
que ho faig de molt bona gana.
I si ho volem festejar,
apa!, doneu-vos la mà
i ballem una sardana.

Un grup d'angelets:

Hi ha un grup d'àngels al defora
que enraonen molt baixet.
Els més petits, d'esquitllentes,
s'atansen al Jesuset.
Quan ressona la tenora
tots fugen com ocellets.

L'HOSANNA

I tot es transfigura en un moment.
Un àngel sobrevola tot Betlem,
com vent de Déu que l'ample espai agita.
I un gran toc de trompeta, furient,
que esquinça el cel de cap a cap, suscita
en l'esperit dels que adoren, espavent.
Però no dura pas el bell esglai,
perquè del cel ja cau, com un desmai,

un estol d'àngels que a l'encís invita.
Tot el que fou espant, crit i remor,
és ara beatitud, impuls d'amor
que els cors i els cels inflama de pregària.
Reis i pastors, tothom s'ha agenollat
al davant de l'Infant il·luminat
per la claror que vessa de l'alçària.
Vibren mil harmonies dalt dels cels.
En la nit clara han mort tots els estels,
i un bes immens travessa la natura.
Els braços cerquen els braços germans:
Reis i pastors s'estrenyen fort les mans
i el llavi diu una paraula pura.
—Glòria a Déu! Cantem! Glòria en l'altura!
—Glòria a Déu i a tota criatura!

—Pau a la terra!

—Mai més cap guerra!

—Mai més pecat!

—Pau als homes de bona voluntat!

Els àngels:

—Pau a la terra!

Els homes:

—Mai més cap guerra!

Homes i àngels:

—Mai més pecat!

Una veu, en el cel:

—Pau als homes de bona voluntat!

